

Somogyban – ha valaki elkeseredetten és tanácsstalanul bámul a levegőbe – azt mondják:

– Úgy állsz itt, mint akinek nem jutott kenderföld...

Hát Dr. Szepetkeyné ilyenformán nézett urára, aki ebben a percben jelentette be, hogy azt a bizonyos cserelakást nem kapják meg, ezt azonban át kell adni, hiszen a pénz már... ugye... nincs mind meg...

– És most?

– Szerencsére tavasz van, lemegyünk Badacsonyra, a szőlőbe. Nyaralásnak is lehet venni. Közben csak lesz valami...

– És a bútorok?

– Beraktározzuk valahova. Ide-oda ismerősöknél.

– Ide-oda – mondta az asszony – ide-oda!... Emlekszel, mit mondtam?

– Nem emlékszem, de ez most már talán nem is fontos. A kis nyugdíj mellett a szőlő eltart bennünket. Átmenetileg...

– Úgy gondolod, hogy kiállok kofának a piacra?

– A nyár elég hosszú lakáskeresésre, segítenek barátaink is, közben elhelyezkedem valahol, aztán visszajövünk... és kész.

– Igen – legyintett az asszony – csak úgy egyszerűen: visszajövünk és kész... Nevetnem kell...

– Hát ne vess szívem, én most úgy sem tudok.

Szepetkeyék tehát leköltöztek a kis szőlőbe, de bútoraikat előbb elhelyezték – ide-oda – ismerősöknél, barátoknál. A férfi kicsit rokkant volt – teljes munkát nem vállalhatott – s a csekély nyugdíj valóban elég volt, mert elégnek kellett lennie.

Tavasz volt – szerencsére! – amikor szelíd színekben fürdött a táj, a Balaton kék tükre fölött lenge párra ragyogott és a virágzó fák illata úgy szállt a levegőben, mint a mézes nyár ígérete.

– Több bútort kellett volna hozni – mondta az asszony – és ez a dohos szag...

– Nyitva kell tartani az ablakot.

– Igen, hogy bemásson valaki...

– Nem tudom, mi a fenének mászna be? Képzeld el, amint Kurugla bácsi bemászik az ablakon... erről jut eszembe, azt mondja az öreg: ötven forint a kapásnapszám, meg egy liter bor.

– Megőrült? Ötven forintért én is megkapálom.

– Nem azért mondtam, de én bizony hozzáfogok. Este kifizeted a napszámomat, de a bort már reggel kérem...

– Ne bolondozz. Elsősorban nem értesz hozzá, másodsorban belehalsz, harmadsorban nem bírod a bort, eszed a bikarbónát... és nincs is kapád.

– Kértem az öregtől. Egy kis hold nem a világ.

– Örület – mondta az asszony – tiszta örület. Úgy is rossz a szíved...

És másnap reggel egyszerűen a falnak fordult, amikor ura kikecmergett az ágyból.

– Majd megunod.

A férfi azonban – ha meg is unta – nem engedett. Konok volt, mint egy öszvér és a tőkesorok fogyó, gázos rendetlensége úgy szívta, mint a vizet a lejtő. Hét órákor bement a kamrába, mert úgy érezte, a kápanyélből harap le egy darabot, olyan éhes lett. Szalonnát evett és háromnapos kenyeret és – igen – bort ivott rá, mert kívánta.

– Na – mondta – ehetem majd a szódát marokszám... És újra beállt a tőkék közé, vágta a perjét, izdadt, cipője telement földdel, azért levetette.

– Nem is rossz – érezte talpa alatt a hűvös humuszt – sőt kellemes.

Gyomrában melegen terjengett a bor, tenyerén két hólyag volt kelőfélben, de gyomra nem égett.

– Kidolgozta – magyarázta Kurugla bácsi – gyomorégés ellen legjobb a kapálás. Favágás is jó, de a kapálás jobb. – Egyébiránt a munka elfogadható – nézett végig a soron –, persze még nem az igazi, de pedzi már. Rafiát majd rendelek, meg gálcot is.

Közben – észrevétlenül – dél lett.

– Pihenj kicsit Béla – aggódott felesége ebéd után –, tönkreteszed magad.

– Nem! Ha most lefekszem, vége... adj még egy pohár bort.

– Megárt

– Kidolgozom. Kurugla bácsi mondta.

– Vén számár az öreg Kurugla. Tönkreteszed magad. Inkább eladom a karkötőmet.

Erre már a férfi is gondolt és ha felesége tegnap mondja, talán el is fogadja. De most, a megkapált sorok lélegző, tiszta földje jelent meg előtte és a gáztól fuldokló tőkék kulturátlansága.

– Nem. Nem olyan nehéz. – Felhajtotta a bort és kiment.

– Igazán ügyes vagy – dicsérte meg alkonyattal az asszony. – Megkerestél ötven forintot.

– Meg egy liter bort – mondta Béla és úgy érezte, derekát csak rozsdás esernyődrótok tartják össze és csontjait bizonytalan csavarok fogják a meglazult forgókhoz. Vacsorát nem kért, s amint letette fejét, horkolni kezdett.

– Rémes – gondolta felesége -, most már nem is beszélgetünk.

Ez az idő volt ugyanis eddig a fellejárás ideje, amely részint a totó körüli izgalmakban úszkált, ré-

szint Oszkár bácsira volt alapozva, „akinek még van összeköttetése...”

Béla még beszélt is álmában.

– Na, ennek is elege van – gondolta az asszony – holnap majd nyög. Ezután hosszadalmas esti toalettot csinált s a tükör előtt a karperecet latolgatta.

Béla azonban a hajnal érintésére felneszelt álmában is. Eszébe jutottak a befejezetlen sorok és – igaz – nyögve bár, de feltápáskodott.

– Hhh – szszsz – sóhajtott, mert testrészei semmiképpen nem akartak összeigazodni, aztán kitámolygott a kamrába és ellenségesen nézett a kapára.

– Nem fogsz ki rajtam, kutya! – fenyegette meg a jeles szerszámot és kézbe vette, akárhogy tiltakozott is feltört marka.

– Feltörte hát – bólintott Kurugla bácsi – mert csúszkált benne a kapanyél. Köpjön csak a markába – tanácsolta –, annak az a rendje.

– Megy ez így is – mondta keservesen –, de amikor az öreg elment, beleköpött mindkét markába, ámbár a köpések gyengén sikerültek.

– Még köpni sem tudok – gondolta, s utána megreggelizett. A bort csak üvegből furulyázta ki, illetve szívta, mint a cuclit.

– Nna! – tette le az üveget hosszas billegetés után – Ezt is meg kell tanulni. Úgy látszik, levegőt kell adni neki felülről.

De egy hét alatt a szőlő meg volt kapálva.

– Majd a kötözéshez elküldöm Erzsit egy napra – ajánlotta Kurugla bácsi –, aztán maguk is megcsinálhatják. Ügyes lány, nem azért mondom, hogy az onokám.

És egy szép reggelen – ahogy mondani szokás – beállított Erzsit. Az asszony még aludt, de felébredt a beszélgetésre.

– Úgy, úgy Béla bácsi, már egészen jól csinálja. Jó lenne, ha Melánia néni is megtanulná.

– Te jó Isten! – döbrent meg az asszony – te jószágos Isten! Hát ez azért túlzás. Elsősorban Melanie vagyok, másodsorban: mi az, hogy Béla bácsi? Ez a taknyos! Hát majd mindjárt! ... és kiugrott az ágyból.

Erzsi azonban olyan széles lelkesedéssel fogadta, olyan cuppanós kézcsókkal, hogy a rendreutasítás semmiképpen nem lett volna időszerű.

– Minálunk ezt a munkát az asszonyok csinálják – mondta Erzsit –, az emberek a nehezebbjét. Tessék idenézni...

– Nem nagy dolog – bosszankodott az asszony – pesti lakásunkban a függönyöket mind magam horgoltam, kötöttem. Adj ide pár szálat, Béla.

– Erzsire holnap már nincs is szükség – mondta estefelé – és a végén letegez bennünket. Béla bácsi... csakúgy... és Melánia...

– Hát mit mondjon?

– Mit tudom én? – gondolkodott el Melanie és úgy érezte, hogy jobb lenne, ha Katónak vagy Zsuzsinak hívnák. Stílusosabb lenne a kötözéshez, a szőlőhöz, Béla foltos nadrágjához és Erzséhez is... Majd én kötözök – ajánlotta –, neked úgy is permetezni kell.

– Jól van szívem... lesz itt olyan termés!... mondta Béla, aki ekkor már sovány volt, mint a gereben, bár annyit evett, „mint egy igáskocsis”, mert Melanie úgy gondolta, hogy az előkelő parádéskocsisok kevesebbet esznek, mint akik trágyát és egyéb kimondhatatlan nevű terheket fuvaroznak.

Közben megérett a cseresznye, amit Erzsit hordott a piacra és esténként beszámolt a pénzekkel és eseményekkel.

– Azt hiszem, ez a lány becsap bennünket – gyanakodott az asszony – az újságban „az áll”, hogy a cseresznye hat forint, de majd utána nézek...

– Ne bánts meg; jó lány ez az Erzsit.

– Bíz csak rám – mondta Melanie mérgesen, hogy az ellenőrzésbe belelovalta magát – bíz csak rám.

És Melanie másnap megjelent a piacon teljes díszben, enyhe kölnifelhőben, ami sehogy sem illett a piac őszinte, zellerszaggal teljes értékű légköréhez.

– Csak úgy lejöttem, Erzsikém...

– Jó, hogy lejött, Melánia néni, már hatot sem akarnak adni.

– Hát add ötért kislányom, lassan lejár az ideje a cseresznyének. Asszonyom – csattant rá egy hasonlóan kikészített hölgyre –, kérem, ne turkáljon a kosárban. Az áru fogdosása tilos.

A vevő végigmérte Melanie-t, rántott egyet a vállán és átment a túlsó oldalra. Ott azonban egy menyecske állt, aki meghallotta a rendreutasítást. Fekete szeme pajkosan összevillant Melanieval, s amikor a hölgy belenyúlt a kosárba, eltolta a kezét.

– Ne tessék belenyúlni! „Az áru fogdosása tilos!”

– No nézd csak!!

– Nézem...

Melanie úgy érezte, valamit elindított, ami körbeszaladt és visszatért hozzá. A szemek rávillantak és befogadták. Csodálatos jó érzés volt ez, maradandó, bár nem lehetett látni sem az elejét, sem a végét. A Balaton, a Badacsony, az a kis szőlő odafent, Béla foltos nadrágja, Kurugla bácsi és ezek az asszonyok, mintha összetartoznának és – igen mintha ő is közöttük tartozna.

És amikor beérett az első csemegeszőlő, Erzsit már nem jöhetett, mert közben férjhez ment. A robbantómester vette el a bányából, ott is volt az esküvő, amire nem mentek el, mert Béla orrát megcsípte egy darázs, s ilyen testrészt sehogy sem illett lakodalomba.

Ezt Kurugla bácsi is belátta, megszemlélvén az emeletes szaglószervert.

– Szegény kislány – méházott el Melanie – gondolom, micsoda óriás lehet egy ilyen robbantómester... de most ki megy a piacra?

– Én – mondta Béla – közös kocsin visszük le Kurugla bácsival, Jóljártékkal meg Panni nénivel.

– Én is lemegyek!

S amikor a csemegező elfogyott, az asszony már maga árulta a saszlát, otellót meg mézesfehéret. Shortban, szandálban, szívósan és harciasan.

– Lágyszívű vagy, Béla! Jobb, ha itthon maradsz. Rád néz az üdülő bevásárlónője és elolvad kilónként egy forint.

Béla nevetett.

– Úgy is készülök a szüretre. Hordómosás, kádk, kénezés... Add át kézcsokomat Matyikának. Így hívják a bevásárló hölgyet...

Melanie erre mondott valamit, amit már az asszonyoktól tanult, kifogástalan helybéli tájszólással...

De ebben az időben néha már hideg szél borzongott a Balaton megvakult tükrén, hajnalonként mereven figyelték a csendet a fák, s a tőkék ránehezedtek a karóikra, mert a fűrtök terhét már nem bírták el.

– A bútorokból kell lehozatni még – mondta az asszony – nem lesz elegendő székünk se. Erzsikeket illene meghívni, nem is beszélve Kurugla bácsiról, meg Panni nénit is.

– Persze, magunk nem szedhetjük le.

– Vendégnek gondoltam őket. Egyszer fogadhatunk napszámosokat is...

– Kurugla bácsi a prést kezeli, Erzsik ura puttonyos, Erzsik szedő...

– Nem fogadhatjuk el!

– Dehogynem! Erzsikénél én leszek puttonyos, téged csak arra kérnek, hogy a konyhában ügyelj. Erzsik csodákat beszélt rétesedről, hogy fogni kell, mert elrepül, van leveles és könnyű...

– Igazán? Hát majd megmutatom!

A szüret csodálatosan szép napra esett. Olyan napra, amikor mustszaga van a napsugárnak is és a részeg darazsak is valami érthetetlen melankóliában mászkálnak a kádk édes peremén. De nevetős mámort lélegzettek az emberek is, ámbar a kőasztalon ott állt egy csobolyó és számozatlan, vastag poharak.

Megjöttek Erzsikék is és a piaci „szomszédok” is egyenként, hívatlanul.

– Hát itt vagyunk – mondták – ha köllünk.

– Jaj, hogy milyen jók maguk! – lelkengett Melanie és süteményt kínált, meg egy kis kontyálávalót. Odakint csókák rikkantottak a párás magasságban és Melanie úgy érezte, hogy a legcsodálatosabb premier a mai naphoz képest, pusztán unalom volt csak.

Az asszonyok aztán szétszóródtak az őszi domboldalon, s a tőkék közt felbukkanó kendőkben mintha a nyár virágai villantak volna fel búcsúzóul: egy pipacs, egy-egy margaréta, egy búzavirág.

Béla és Erzsik ura meghajolva vitték a puttonyokat és a „durva óriás” – ahogy Melanie a robbantómestert elképzelte egyáltalán – nem volt sem durva, sem óriás. Sőt! Szerény, vékony legénynek látszott, ámbar szívós fajta lehetett, mert a puttonyt játszva vitte. A prés mellett pedig Kurugla bácsi ténykedett, dudorászva régi nótát fakó lóról, szeretőről s egyéb elmúlt haszontalanságokról. Kurugla bácsi szeme mértéktelenül csillogott, s amikor a darazsak már a keze fején kezdtek mászkálni, szelíden lesepergte őket.

– Ne haszontalankodjatok! – mondta.

Később beállított a postás egy levéllel.

– Ezt hagytam utolsóinak, mára már nincs dolgom, ide a puttonyt!

Béla a levelet az ablakba tette. Oszkár bácsi írta, ráér.

Aztán megreggeliztek. A férfiak a sajtoló mellett, az asszonyok a konyhában és olyan visongást csaptak, hogy a seregélyek még a szomszéd szőlőből is elköltöztek.

Amikor Melanie kihozta a reggelit, Erzsik ura tányérjára duplán adagolt.

– Lajoskám – mondta a durva óriásnak – Lajoskám egyen, mert a puttony nehéz és magának még erősödnie kell!

Lajoskám mosolygott, megfogta a postás nadrágját hátul és kétszer kinyomta a levegőbe. Félkézzel!

– Lajos – kalimpált a postás! – ha elszakad a nadrágszíjam, megfizeted.

– Nem a hús teszi az embert – mondta Lajos, letéve a talajvesztett postást, utána bevágta a dupla adag kétszeresét s ezzel Melanie szívében végképp elhelyezkedett.

De a szívek általában kinyíltak ezen a napon, mert napsugárban fürdött a hegyek időtlensége s egy-egy dal csapongva szállt át a tájon, mint a szelíd mámor láthatatlan madara.

Aztán – este lett. A szőlő tarloltan húzta magára a sötétség puha takaróját, csak a must csordogált a sajtárba, s a konyhában az edények koccanása búcsúztatta a szüretet.

– Szép nap volt – ült le Béla, és odaadta feleségének a levelet. – Bontsd fel szívem.

Melanie hangosan olvasta fel a levelet. Oszkár bácsi szerzett állást és lakást is. Egyszoba konyha félkomfort. „Itt az ideje, hogy otthagyjátok azt a környezetet...”

Összenéztek. Béla mosolygott. Melanie szikrázott.

– Mit nevelsz? – förmedt urára. – A két hízómat nem adnám egész évi fizetésedért, hozzávéve az egy-

szoba konyhát is. Oszkár bácsit is... és igen... azt is akarom mondani, hogy ezt a Lajost igazán letegezhetted volna.

Béla nem válaszolt. Egy lepke keringett a lámpa körül fáradhatatlanul. Néha eltűnt a sötétségben, néha feltűnt a világosságban. Hogy mióta kereng, nem lehet tudni, hogy meddig, azt sem, de a világosság és a sötétség határát mégis a lepke léte és útja szabta meg és nem a sötétség és nem a világosság.

(Keletkezési ideje ismeretlen)

\*

Tartalmazzák a Vasárnap délután (1991), a Számadás (1997), és a Tűz mellett (2006) c. kötetek.

\*

Sánta Gábor: A papír és a gépirat írásképe a hatvanas évek elején Fekete István otthonában gépeltekéhez hasonló. Mindemellett az egyik mellékszereplő neve éppen akkoriban tűnik fel az életműben: a Kuruglának hívott idősebb férfi a Ci-Nyiben és az ugyancsak 1962-ben készült Macskavásár című filmtervben is szerepel.”

„A véglegesen városivá lett Fekete István sokszor nyilatkozta és vetette papírra, hogy szíve szerint molnár lenne, vagy egy lugasba vonulna el, a liszt és a must, vagyis a kenyér és a bor valóságos és spirituális közelségébe. E beteljesületlen elvágódás mindvégig ösztönzője életművének, illetve meghatározó jellemzője annak a tündéri realizmusnak, amely úgy tart tükröt a világ elé, hogy abban egyúttal az is látszik, milyennek kellene lennie.” (Tűz mellett, 215. oldal)